

YURISPRUDENSIYA

HUQUQIY ILMIY-AMALIY JURNALI

2021/4

MUNDARIJA

12.00.02 – KONSTITUTSIYAVIY HUQUQ. MA’MURIY HUQUQ. MOLIYA VA BOJXONA HUQUQI

- 5 **ЭРГАШЕВ ИКРОМ АБДУРАСУЛОВИЧ**
Солиқ низоларини муқобил ҳал этишнинг
ҳуқуқий механизмларини такомиллаштириш
масалалари
- 12 **ЙЎЛДОШЕВ АЗИЗЖОН ЭРГАШ ЎҒЛИ**
Ўзбекистонда жамоатчилик муҳокамаларини
ҳуқуқий тартибга солишнинг долзарб масалалари
- 25 **АБДУВАЛИЕВ МАҚСУДЖОН
АБДУРАШИД ЎҒЛИ**
Ўзбекистонда қурилиш соҳасини тартибга
солувчи ҳуқуқий асосларнинг вужудга келиши
- 34 **РАҲИМОВ ДИЛМУРОДЖОН
ҒУЛОМЖОН ЎҒЛИ**
Давлат фуқаролик хизматида меритократия
тамойилини қўллашнинг ташкилий-ҳуқуқий
масалалари

12.00.03 – FUQAROLIK HUQUQI. TADBIRKORLIK HUQUQI. OILA HUQUQI. XALQARO XUSUSIY HUQUQ

- 42 **USMONOVA MUNISKHON YULDOSH QIZI**
Definition and classification of voidable
transactions
- 50 **ХУДАЙБЕРГЕНОВ БЕҲЗОД
БАХТИЁРОВИЧ**
Ғарбда тўловга қобилиятсизлик (банкротлик)
ҳуқуқи ривожланиши ва асосий принциплар
шаклланиши
- 66 **ЖОЛДАСОВА ШАҲНОЗА БОТИРОВНА**
Чет эл ҳуқуқи нормалари ҳамда чет эл
ҳуқуқига ҳавола этиш тушунчаси ва моҳияти

12.00.07 – SUD HOKIMIYATI.
PROKUROR NAZORATI.
HUQUQNI MUHOFAZA QILISH
FAOLIYATINI TASHKIL ETISH.
ADVOKATURA

- 76 **БАКАЕВ ШАХРИЁР БАХТИЁРОВИЧ**
Маъмурий суд иш юритуви тушунчаси ва
мазмун илмий-назарий таҳлили

12.00.08 – JINOYAT HUQUQI,
HUQUQBUZARLIKLARNING
OLDINI OLISH. KRIMINOLOGIYA.
JINOYAT-IJROIYA HUQUQI.

- 83 **НАЖИМОВ МИРАТДИЙИН
ШАМШЕТДИНОВИЧ**
Оилага ва ёшларга қарши жиноятлар учун
жавобгарлик белгиланган жиноят қонуни
нормаларининг ривожланиш тарихи

12.00.09 – JINOYAT PROTSESSI.
KRIMINALISTIKA,
TEZKOR-QIDIRUV HUQUQ VA
SUD EKSPERTIZASI

- 92 **НИЯЗОВ МАКСУД КАДАМОВИЧ**
Опыт зарубежных стран по реализации
требований допустимости доказательств
при производстве по уголовным делам
- 102 **ПРИМОВ БАХТИЁР ОЛИМ ЎҒЛИ**
Дастлабки терговда ахборот-коммуникация
технологияларини қўллашнинг процессуал-
ҳуқуқий асослари

12.00.11 – PARLAMENT HUQUQI

- 111 **АББОСХОНОВ ТОИРХОН ХАСАН ЎҒЛИ**
Парламент фаолияти учун ахборот-таҳлилий
маълумотномаларни тайёрлашнинг ўзига
хос хусусиятлари

UDC: 34 (042) (575.1)
ORCID: 0000-0001-8908-2329

ЎЗБЕКИСТОНДА ҚУРИЛИШ СОҲАСИНИ ТАРТИБГА СОЛУВЧИ ҲУҚУҚИЙ АСОСЛАРНИНГ ВУЖУДГА КЕЛИШИ

Абдувалиев Мақсуджон Абдурашид ўгли,
Тошкент давлат юридик университети
“Маъмурий ва молия ҳуқуқи” кафедраси ўқитувчиси,
e-mail: maqsudabduvaliyev@mail.ru

Аннотация. Ушбу мақолада Ўзбекистон Республикасида сўнгги 4 йилликда қурилиш соҳасида олиб борилаётган ислохотларнинг ҳуқуқий асослари келиб чиқиши таҳлил қилинган. Уй-жой қурилиши, у билан доимий бўладиган муносабатларнинг давом этиб бориши, соҳанинг ҳуқуқий асослари доимий такомиллаштириб борилиши ва бу жараёнда вужудга келиши мумкин бўлган ҳуқуқий муаммоларни бартараф этиш мақоланинг асосий мақсадларидан бири ҳисобланади. Бунда ислохотлар давригача ва бундан кейин соҳада қилинаётган ўзгаришлар ҳуқуқий йўналиш сифатида белгилаб олинган. Фуқаролар ўртасида мулкӣ муносабатлардан келиб чиқадиган фуқаролик ҳолатлари эмас, балки тегишли давлат органлари билан вужудга келадиган маъмурий муносабатларнинг ҳуқуқий асослари ёритиб беришга ҳаракат қилинган. Олиб борилган тадқиқотнинг асосий мазмуни қурилиш соҳасидаги маъмурий муносабатларда вужудга келувчи ҳолатларни бартараф этиш учун қонунчилик ривожланишини таҳлил қилишдир. Шу билан биргаликда, қурилиш соҳасида ташкил этилган субъектлар фаолияти билан биргаликда Шаҳарсозлик кодекси ҳам таҳлил қилинган. Бундан ташқари, соҳадаги норма ижодкорлиги жараёни янада ривожлантириш учун тегишли ҳуқуқлар чиқарилган. Тадқиқот объектини тавсифловчи асосий кўрсаткични белгилашда Статистика қўмитаси томонидан тақдим этилган маълумотларга таянилди.

Калит сўзлар: қурилиш, норматив ҳуқуқий-ҳужжат, Ҳаракатлар стратегияси, Маъмурий ислохотлар концепцияси, Шаҳарсозлик кодекси, экспертиза, комиссия, Қурилиш вазирлиги, маъмурий тартиб-таомиллар, маъмурий акт.

ВОЗНИКНОВЕНИЕ ПРАВОВЫХ ОСНОВ, РЕГУЛИРУЮЩИХ СТРОИТЕЛЬНЫЙ СЕКТОР В УЗБЕКИСТАНЕ

Абдувалиев Мақсуджон Абдурашид ўгли,
преподаватель кафедры
«Административное и финансовое право»
Ташкентского государственного экономического университета

Аннотация. В данной статье предпринята попытка проанализировать истоки правовой базы реформ в строительном секторе Республики Узбекистан за последние 4 года. Одна из основных задач статьи – исследование сферы строительства жилья, отношений в сфере с целью совершенствования нормативно-правовой базы отрасли, устранения правовых проблем, которые возникают. Была предпринята попытка провести юридический анализ проводимых реформ в данной сфере. При этом изменения, которые произошли до и после реформ, были определены как правовое направление. Выделены правовые основы административных отношений

с соответствующими государственными органами, а не только гражданские дела, возникающие из имущественных отношений между гражданами. Основное содержание исследования состоит в анализе развития законодательства для урегулирования ситуаций, возникающих в административных отношениях в сфере строительства. В то же время, наряду с деятельностью субъектов строительной отрасли, был проанализирован Градостроительный кодекс. Кроме того, были сделаны соответствующие выводы для дальнейшего развития процесса нормотворчества в этой области. При определении основных показателей, характеризующих объект исследования, автор опирался на данные Госкомстата.

Ключевые слова: строительство, нормативно-правовой документ, Стратегия действий, Концепция административных реформ, Градостроительный кодекс, экспертиза, комиссия, Министерство строительства, административные процедуры, административный акт.

ESTABLISHMENT OF LEGAL FUNDAMENTALS REGULATING THE CONSTRUCTION SECTOR IN UZBEKISTAN

Abduvaliev Maksudjon Abdurashid ugli,
Teacher of the Department of
Administrative and Financial Law at TSUL

Abstract. This article seeks to analyze the origins of the legal framework for reforms in the construction sector in the Republic of Uzbekistan over the past 4 years. One of the main goals of the article is the construction of housing, the continuation of a permanent relationship with it, the continuous improvement of the legal framework of the industry, the elimination of legal problems that may arise in this process. An attempt made to make a legal analysis of the ongoing reforms in this field. At the same time, the changes that took place before and after the reforms identified as a legal direction. The legal basis of administrative relations with the relevant state bodies is highlighted, rather than civil cases arising from property relations between citizens. The main content of the study is to analyze the development of legislation to address the situations that arise in administrative relations in the field of construction. At the same time, the Urban Development Code analyzed along with the activities of established entities in the construction sector. In addition, appropriate conclusions drawn to further develop the process of norm setting in the field. In determining the main indicator characterizing the object of research, it is possible to rely on the data provided by the Statistics Committee.

Keywords: construction, normative legal document, Strategy of Actions, Concept of administrative reforms, urban development code, expertise, Commission, Ministry of Construction, administrative procedures, administrative act.

Кириш

Инсоннинг дунёга келиши шахс сифатида унинг доимий равишда маълум бир ҳудудда унга тегишли бўлган уй-жойда истиқомат қилиши билан давом этади. Бу унинг бир қанча ҳуқуқлари билан узвий боғлиқ бўлиб, булар орасида яшаш ҳамда мулкдор бўлиш ҳуқуқини мисол қилиб келтириш мумкин.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг IX боби “Иқтисодий ва ижтимо-

ий ҳуқуқлар” ва унда белгиланган 36-моддага биноан:

“Ҳар бир шахс мулкдор бўлишга ҳақли” ва бу ҳуқуқ турли хил кўринишда намоён бўлади. Яъни фуқаролар томонидан кўчар ва кўчмас мулк билан боғлиқ бўлган муносабатларда бизнинг мавзуимиз долзарблиги вужудга келади. Чунки кўчмас мулк билан боғлиқ бўлган ҳолатларда қурилиш ишлари амалга оширилиб, бунда алоҳида ҳуқуқий тартибга солиш талаб этилади.

Шу билан биргаликда, фуқароларнинг доимий уй-жойга бўлган талабининг юқори эканлиги, уни ҳеч қачон тўхтамаслиги, доимий ривожланиб боришини кўрсатади.

Уй-жой қурилиши, у билан доимий бўладиган муносабатларнинг давом этиши, соҳа ҳуқуқий асосларининг мунтазам такомиллаштириб борилиши, бу жараёнда вужудга келиши мумкин бўлган ҳуқуқий муаммоларни бартараф этиш мақоланинг *асосий мақсадларидан* бири ҳисобланади.

Мавзунинг долзарблигини *украиналик олим А. Сурженконинг* фикрларидан ҳам кўришимиз мумкин:

“Украиналикларнинг уй-жой муаммолари ўнлаб йиллар давомида тўпланиб, улар ҳаётининг турли босқичларида – квартирага навбатнинг яқинлашишини кутишдан тортиб мулкка эга бўлишгача ҳар хил йўллар билан ҳал қилинган. Охириги пайтларда уй-жой мулкига эга бўлиш муаммоси глобал иқтисодий инқироз туфайли янада кучайиб кетди. Бу ҳам аҳолига кредит беришга, ҳам уй-жой қурилишига таъсир кўрсатди” [1, 2-б.].

Қурилиш соҳасида илмий изланиш олиб боришда олимлар томонидан икки хил *ёндашув* мавжуд бўлиб, бир тарафи – фуқаролик ҳуқуқий муносабатларни вужудга келтириб, иккинчи жиҳати – мавзу доирасидан келиб чиққан ҳолда олиб бориладиган илмий изланиш маъмурий ҳуқуқ билан боғлиқдир.

Россия тажрибасига биноан, қурилиш соҳасида маъмурий ўзгаришлардан бири ҳақида *Батинков* томонидан қуйидагича фикр билдирилган: “2009 йил 31 декабрда қурилиш соҳасини маъмурий-ҳуқуқий тартибга солиш лицензиялаш механизми орқали амалга оширилди. Ижроия ҳокимият органларига қурилиш фаолиятини амалга ошириш учун лицензия бериш ҳуқуқи берилди. 2010 йил 1 январдан бошлаб Россияда қурилиш соҳасида лицензиялаш бекор қилинди. Ташкилотларни қурилиш фаолиятига қабул қилиш ваколати

ихтисослашган нотижорат ташкилотларига берилган” [2, 4-б.].

Бунга мутаносиб равишда, қурилиш ишлари олиб бориш жараёнида иштирок этувчи қурилиш корхоналари юридик шахс кўринишида давлат органлари, уларнинг мансабдор шахслари билан биргаликда, улар ўртасида вужудга келадиган муносабатларни тартибга солувчи норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар ҳисобланади. Бу муносабатлар бир қатор қонун бузилиш ҳолатлари, сифатсиз турар жой қурилишлари ва шунга ўхшаш бартараф этилиши қийинчилик туғдирувчи муаммоларни вужудга келтириб, уларни бартараф этиш, кейинги келиб чиқиши мумкин бўлган муаммоларнинг олдини олиш учун тегишли нормаларни ривожлантириш ҳамда соҳанинг ҳуқуқий асослари доимий равишда такомиллаштириб борилишини талаб этади.

Материал ва методлар

Олиб борилган тадқиқотнинг *асосий мазмуни* қурилиш соҳасидаги маъмурий муносабатларда вужудга келувчи ҳолатларни бартараф этиш учун қонунчилик ривожланишини таҳлил қилишдир. Соҳадаги муаммолардан бири 2021 йилнинг 11 июль куни Президент Шавкат Мирзиёев бошчилигида макроиқтисодий вазият, ҳудудлар ва тармоқларда иқтисодий ўсишни таъминлаш бўйича биринчи ярим йилликдаги вазифаларга бағишланган видеоселектор йиғилишида таъкидлаб ўтилди.

“Қорақалпоғистон, Бухоро, Жиззах, Самарқанд, Сирдарё, Хоразмда объектлар қурилиш рейтинги бўйича мос келмайдиган қурувчи ташкилотларга берилган. Битта рейтингга кирмаган ташкилот кирса, демак, унга ҳокимлар шерик дегани, *коррупция* бор дегани. Ким сизларнинг кабинетларингга кириб, нималар таклиф қилляпти?! Бу – халқнинг пули, ҳар бир сўми учун жавоб берасизлар!” [3].

Бундан кўринадики, қурилиш соҳасида қилиниши керак бўлган ишлар, ечилиши

керак бўлган муаммолар мавжуд. Президент томонидан келтириб ўтилган фикрларга кўра, тегишли мансабдор шахслар билан биргаликда қурилиш ташкилотлари ўртасидаги муносабатлар коррупцион ҳолатлар вужудга келишига сабабчи бўлган.

Мавзунинг батафсил мазмунини қуйидаги ҳолат бўйича ҳам кўришимиз мумкин. Соҳадаги тартиб-таомилларнинг тўғри йўлга қўйилмаганлиги шаҳарсозлик соҳасида мансабдор шахсларнинг сотилиши ва доимий равишдаги коррупцион ҳолатларни келтириб чиқармоқда.

Юқоридаги ҳолатга мисол сифатида Жиззах вилоятида мансабдор шахслардан бирининг сотилиши билан вужудга келди.

Жамоатчилик орасида кенг муҳокамага сабаб бўлган хабарга кўра, “Жиззах шаҳри ҳокимининг молия-иқтисод ва камбағалликни қисқартириш бўйича *биринчи ўринбосари* вазифасини вақтинча бажарувчи мансабдор тендерни олиб бериш учун тадбиркордан *2000 АҚШ доллари* олаётган пайтда қўлга олинган.

Тадбиркорга олиб берилиши ваъда қилинган тендер Жиззах шаҳридаги ижтимоий соҳа объектларида амалга ошириладиган қурилиш-таъмирлаш ишлари бўйича ўтказилиши режалаштирилган” [4].

Бундан кўринадики, жараёнда бу каби ҳолатларни келтириб чиқарувчи вазиятларни бартараф этиш талаб этилади. Давлат томонидан ҳокимлик ва унинг мансабдор шахслари уй-жой билан боғлиқ вазиятда келиб чиқиши мумкин бўлган коррупцион ҳолатларни бартараф этиш учун ишлар амалга оширилди. Бу билан боғлиқ бўлган улардаги ваколатлар бекор қилинди ёки ўзгартириш киритилди.

Лекин янги тизимнинг жорий қилиниши эски мавжуд бўлган коррупцион муаммоларни бартараф этишни тўлиқ қамраб олмапти дейиш мумкин.

Қўлланилган методлар сифатида ҳозирги кундаги қурилиш соҳасида норма-

тив-ҳуқуқий ҳужжатлар қабул қилиниши ва уларнинг тутган ўрни ёритиб беришга ҳаракат қилинган.

Бу ҳақида М.П. Дутиковнинг қурилиш соҳасини норматив ҳуқуқий тартибга солиш лозимлиги ҳақидаги фикрига кўра, “Қолаверса, қурилиш саноати иқтисодиётнинг жуда динамик тармоғи бўлиб, унинг ривожланиши бу соҳани тартибга солувчи доимий ўзгаришлар ва қоидаларни талаб қилади [5].

Мамлакатимизда саноатни ривожлантириш даврида, Совет Иттифоқи давридан буён қурилиш соҳасини тартибга солувчи жуда кўп миқдордаги меъёрий ҳужжатлар шакллантирилди, улар ҳозирги вақтда қурилиш саноатининг меъёрий ҳужжатлар тўпламига бирлаштирилган.

Уларнинг барчаси назорат вазоратлари, лойиҳалаш ташкилотлари, инвесторлар, ишлаб чиқарувчилар ва қурилиш субъектлари билан боғлиқ бўлган бошқа ташкилотлар томонидан қўлланилади” [6, 62-б.].

Тадқиқот натижалари

Сўнгги тўрт йил давомида бошланган ислохотлар қурилиш соҳасида ҳам амалга ошириб келинмоқда. Бир қатор норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар қабул қилиниб, туб ўзгаришлар амалга оширилмоқда.

Тадқиқот объектини тавсифловчи асосий кўрсаткич сифатида Статистика қўмитаси томонидан тақдим этилган қуйидаги жадвални кўришимиз мумкин.

Қурилиш соҳасида олиб борилаётган ишлар, унга бўлган талаблар шуни кўрсатадики, ҳозирги кунда республика бўйлаб олиб борилаётган қурилиш ишлари аҳолининг уйга бўлган талабини тўлиқ қоплаб бериш имкониятига эга эмаслиги ва бу кейинги йиллар мобайнида ҳам ўз долзарблигини йўқотмаслиги, аксинча, янада жадаллашишидан далолат беради.

T/P	Йиллар	Олиб борилган қурилиш ишлари суммаси (сўмда)
1	2010 йил	8,2 трлн сўм
2	2011 йил	9,5 трлн сўм
3	2012 йил	11,7 трлн сўм
4	2013 йил	15,2 трлн сўм
5	2014 йил	20,1 трлн сўм
6	2015 йил	25,4 трлн сўм
7	2016 йил	29,4 трлн сўм
8	2017 йил	34,7 трлн сўм
9	2018 йил	51,1 трлн сўм
10	2019 йил	71,2 трлн сўм
11	2020 йил	87,8 трлн сўм

Манба: [7].

Олиб борилган илмий изланишнинг самарадорлиги ва ҳаққонийлиги таҳлили дастлабки норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар сифатида, архитектура қурилиш соҳасини янги босқичга олиб чиқишда асосий ўринни эгаллаган *Ҳаракатлар Стратегияси билан биргаликда Ўзбекистон Республикасида Маъмурий ислохотлар концепциясини* айтиб ўтишимиз керак.

Чунки ушбу ҳуқуқий ҳужжатлар асосида махсус норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар қабул қилина бошланди. Концепцияга кўра, “Мамлакат тараққиётининг замонавий босқичида кенг кўламли ислохотларнинг муваффақиятли амалга оширилиши ва 2017–2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясининг мақсадларига эришиш давлат бошқарувининг мутлақо янги, самарали ва сифатли фаолият юритувчи тизимини яратишни, давлат бошқаруви органлари ва маҳаллий ижро этувчи ҳокимият органларининг (кейинги ўринларда ижро этувчи ҳокимият органлари деб юритилади) уйғун фаолиятини ташкил этишни талаб қилади”. Бу каби қонunchилик ҳужжатлари орқали қурилиш соҳасида субъектлар, улар ўртасидаги муносабатлар тизимли равишда ривожлантириб борилишига асос бўлди.

Тадқиқот натижалари таҳлили

Қурилиш соҳасидаги ўзгаришлар бошланишидаги асосий махсус норматив-ҳуқуқий ҳужжатлардан бири 2018 йил 2 апрелдаги Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Қурилиш соҳасида давлат бошқаруви тизимини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПФ-5392-сонли фармони бўлиб, шаҳар-созлик фаолиятида бир қатор ўзгаришлар амалга оширилди.

Қурилиш соҳасидаги ҳуқуқий тизимда мавжуд бўлган норматив-ҳуқуқий ҳужжатларда нималарга эътибор қаратиш кераклиги ҳақида А.М. Светлорусова ва С.А. Горбачевнинг қуйидаги фикрлари ўринли. Унга биноан, хорижий мамлакатларда мавжуд бўлган саноат ишлаб чиқаришининг ташқи таъсирини ҳисобга олиш тизимлари архитектура ва тузилиш жиҳатидан фарқ қилади, лекин уларнинг мақсади аҳоли манфаатлари учун ҳудудларни барқарор ривожлантириш бўйича чора-тадбирларни амалга оширишни кўзлайди” [7, 19-б.].

Юқоридаги фармон орқали “таҳлиллар қурилиш соҳасида давлат бошқарувини ташкил этишда замонавий шаҳарсозлик услублари, нормалари ва қоидаларини кенг жорий қилиш, рақобатни ривожлантириш, янги субъектларнинг инновацион ғоялар, ишланмалар ва технологиялар билан бозорга кириб келишига тўсқинлик қилаётган бир қатор тизимли муаммоларни очиб берди”.

Унга биноан, қурилиш билан боғлиқ бўлган 8 йўналишда вужудга келаётган муаммолар келтириб ўтилган бўлиб, ислохотлар шу йўналишлар бўйича олиб борилиши белгиланди. Биз учун тааллуқли йўналишлар билан боғлиқ муаммолар сифатида қурилишнинг ташкилий штат тузилмаси, реконструкция жараёнларини тўлиқ кузатиб бориш ҳамда қурилиш монтаж жараёнларини самарали назорат қилишнинг тўлиқ таъминланмаётганли-

ги, соҳадаги функцияларнинг тарқоқлиги, аҳоли пунктларидаги бош режаларнинг мавжуд эмаслиги, норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар базасининг эскирганлиги, давлатнинг хусусий сектор билан ҳамкорлигининг жуда ҳам сустлиги кабилар келтириб ўтилган.

Шунингдек, *изланиш натижасида* соҳадаги энг катта ўзгаришлардан бири Давлат архитектура ва қурилиш қўмитаси негизда янги давлат бошқарув органи сифатида *Ўзбекистон Республикаси Қурилиш вазирлиги* ташкил этилиши белгиланиб, бир қатор муассасалар ҳам янги тузилмалар сифатида ўзгартирилганлиги ва бу жараёнда Вазирлик фаолиятини қўллаб-қувватлаш жамғармаси ташкил этилди.

Эътиборли жиҳати шундаки, олдинги давлат қўмитасидан янги ташкилий тузилма сифатида ташкил этилган вазирликнинг *ўзаро фарқли жиҳатлари* нима-лардан иборат, деган саволга янги вазирлик қиладиган ишларни кўрсатиш лозим деб ўйлаймиз. Унинг қошида янги ташкил этилган муассасалар ўзгариши билан боғлиқ яна қандай таркибий тузилишларда фарқли жиҳатлар кузатилганлигини таҳлил қилишимиз талаб этилади. Бу каби ҳолат кейинги субъект, яъни давлат қўмитаси ҳузуридаги Давлат архитектура ва қурилиш назорати инспекцияси Вазирлик ҳузуридаги *Қурилиш соҳасидаги назорат инспекцияси* сифатида қайта номланиб тузилиши ва улар ўртасидаги фарқларда ҳам вужудга келиши керак. Бу каби ўзгаришлар қанчалик янги ривожланаётган қурилиш соҳасига мос равишда ташкил этилганлигини яна бир бор *таҳлил қилиш лозим*.

Фармонда янги ташкил этилаётган, қурилиш соҳасида ягона давлат сиёсатини амалга оширувчи давлат бошқаруви органи сифатида Қурилиш вазирлиги ҳамда унинг ҳузурида ташкил этилган Қурилиш соҳасида назорат инспекциясининг ҳам асосий вазифалари белгиланди.

Шу билан биргаликда, қурилиш соҳасида лицензия бериш жараёнини содда-лаштириш, унга қўйилган талаб ва шартларнинг аниқ белгиланиши ва ундан кейинги жараёнда назоратни кучайтириш зарурлиги кўрсатилди.

Замонавий давлат бошқарувида кенг қўлланилувчи, яъни давлатнинг айрим функцияларини хусусий сектор билан ҳамкорликда унга ўтказиши қурилиш соҳаси, айнан шу фармонда белгилаб ўтилиб, унга биноан, қурилиш соҳасида техник назоратнинг тақдим этилиши кўзда тутилган эди. *Тарихий-қиёсий метод асосида* шуни кўришимиз мумкинки, қурилиш соҳасида қайта ташкил этилган давлат бошқарув органлари вазифаларини олдинги субъектларнинг вазифаси билан таҳлил қилиш талаб этилади.

Юқорида келтириб ўтилган ПФ-5392-сонли фармонга мувофиқ тарзда 2018 йил 2 апрелда Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикаси қурилиш вазирлиги фаолиятини ташкил этиш тўғрисида”ги қарори ҳам қабул қилинди. Қарорда Қурилиш вазирлиги, унинг қошида ташкил этилиши лозим бўлган бир қатор институтларнинг ташкилий тузилмасига аниқ тўхталиб ўтилди.

Қурилиш соҳасида яна бир муҳим институт ташкил этилганлиги, ушбу субъект фаолияти билан ҳам янгидан танишимиз талаб этилади. Бу “Шаҳарсозлик ҳужжатлари экспертизаси” давлат унитар корхонаси бўлиб, қарорга биноан, унинг асосий вазифалари ҳам белгиланди.

Қарорнинг асосий мақсади Ўзбекистон Республикаси Қурилиш вазирлиги тизими ташкилий тузилмаси ҳамда Қурилиш вазирлиги марказий аппарати тузилмасини ташкил этишдан иборат эди.

Т.В. Киретованинг фикрига кўра, “Қурилиш фаолиятини тартибга солувчи қонунчиликни фаол ислоҳ қилиш соҳасида иш сифати муаммоси доимий масала сифа-

тида пайдо бўлади. Иккинчидан, нафақат тўғри бажарилишини тасдиқлаш билан боғлиқ, балки пудратчи томонидан мажбуриятлар ва буюртмачининг кейинги тўлови, лекин тез-тез фойдаланишга топширилган қурилиш лойиҳаларининг ҳам амалга оширилишига ўз таъсирини кўрсатади” [8, 19-б.].

Кейинги норматив-ҳуқуқий ҳужжатлардан бири 2019 йил 20 сентябрда Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Қурилиш соҳасида ахборот-коммуникация технологияларини кенг жорий этиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-4464-сонли қарори қабул қилинди.

Унга биноан, ахборот технологиялари жалб этилишининг асосий мақсади шаффофликни таъминлаш бўлиб, бунда:

манфаатдор шахслар ва жамоатчилик қурилиш ишлари боришини кузатиш имкониятига эга эмаслиги;

маблағлардан нотўғри фойдаланилиши; объектларнинг ўз вақтида топширилмаслиги;

қурилишда сифати паст бўлган материаллардан фойдаланилиши;

давлат хизматлари кўрсатилишининг бузилиши;

коррупция ва бюрократик тўсиқларни бартараф этиш;

қурилиш ишларига соҳа мутахассиси бўлмаган ходимларни жалб қилиш қурилиш ишларининг сифатсиз бажарилишига олиб келаётганлиги каби бир қатор муаммоларни бартараф этиш кўзланган эди.

Тадқиқот натижаси сифатида қуринадик, Ўзбекистон Республикасида қурилиш соҳаси билан боғлиқ бўлган муаммолар мавжуд. Уларни бартараф этмасдан соҳани ривожлантириш учун ҳаракат қилиш самарасиздир. Норматив-ҳуқуқий ҳужжат қабул қилинганлигига 2 йил бўлганлигини инобатга олган ҳолда, юқоридаги муаммоларни бартараф этиш учун янада мустаҳкам бўлган тизим жорий қи-

лиш ёки борини яна мустаҳкам қилиб тақомиллаштириш лозим.

Қарорга биноан, юқоридаги муаммоларни бартараф этувчи Ўзбекистон Республикаси Қурилиш вазирлигида асосий тизим сифатида “*Шаффоф қурилиш*” миллий ахборот тизимининг жорий этилиши белгилаб ўтилди [9].

Шунингдек, соҳадаги коррупцион ҳолатларни бартараф этиш учун Коррупцияга қарши курашиш бўйича республика идоралараро комиссиясининг қарорига биноан, қурилиш ишларида ҳам “*Коррупциясиз соҳа*” [10] лойиҳасининг амалга оширилиши белгиланиб, унга биноан, ташкил этилган комиссия томонидан амалга оширилиши лозим бўлган бир қатор вазифалар келтириб ўтилди.

Қурилиш соҳасини тартибга солувчи асосий норматив-ҳуқуқий ҳужжатларнинг *натижаси сифатида* янги таҳрирдаги *Шаҳарсозлик кодекси* қабул қилинди. Унга бир қатор ўзгартириш ва янги моддалар киритилди.

Россия Федерациясида қурилиш соҳасида олиб борилаётган ишлар ҳақида *Бутаева Е.М.* ўз фикрларини баён этган: “Шаҳарсозлик фаолиятини бошқаришнинг маъмурий-ҳуқуқий механизми сўнгги ўн йилликда жиддий ўзгаришларга дуч келди. Шаҳар қурилишини марказлаштирилган режалаштиришнинг идоравий вертикал тизими аҳолининг маҳаллий аҳамиятга эга, коммунал мулкка эгалик қилиш, ундан фойдаланиш ва уни тасарруф этиш масалалари мустақил ҳал қилишнинг конституциявий принципи билан алмаштирилди” [11, 21-б.].

Янги таҳрирдаги кодексда бир қатор афзалликлар, янгиликлар мавжуд бўлиб, дастлаб кодексга киритилган асосий принциплардир. Қонунчиликка биноан, шаҳарсозлик фаолияти қуйидаги принципларга асосланган ҳолда амалга оширилиши белгиланиб, унга қарши бўлганлари амалга оширилиши тақиқланмоқда:

1) шаҳарсозлик соҳасида *фуқаролар, жамият ва давлат манфаатларини* ҳисобга олган ҳолда, ривожлантиришни шаҳарсозлик жиҳатидан режалаштириш асосида Ўзбекистон Республикаси ҳудуди ва унинг қисмларини барқарор ривожлантириш;

2) *ҳаётий фаолият учун қулай муҳит яратиш, фуқаролар саломатлигини муҳофаза қилиш, атроф-муҳит, табиий ресурслар ва маданий меросга эҳтиёткорлик билан муносабатда бўлиш;*

3) *бино ва иншоотлар конструкциялари хавфсизлиги ва ишончилиги, уларнинг сейсмик чидамлилиги, ёнғин хавфсизлиги ва энергия самарадорлигига қўйиладиган талабларга риоя қилган ҳолда тасдиқланган шаҳарсозлик ҳужжатлари асосида шаҳарсозлик фаолиятини амалга ошириш;*

4) *шаҳарсозлик фаолияти ва қурилиш ишлаб чиқаришида энг яхши амалиётларни жорий этиш, қурилиш сифатини ошириш;*

5) *ҳудудларни ривожлантиришни шаҳарсозлик жиҳатидан режалаштириш жараёнида жамоатчиликнинг самарали иштирокини таъминлаш.*

Қурилиш соҳасида вужудга келадиган барча муносабатлар юқорида санаб ўтилган 6 та принципга мувофиқ келиши талаб этилади. Л.Э. Бандорин ва К.В. Холопикларнинг шаҳарсозлик ҳақидаги фикрларига кўра, “Шаҳарни тартибга солиш бошқарув ва иқтисодиётнинг барча институтлари билан ўзаро алоқада бўлади: режалаштириш, ер тузиш, техник инвентаризация, кўчмас мулкни давлат кадастрида рўйхатга олиш, кўчмас мулкка бўлган ҳуқуқларни давлат рўйхатидан ўтказиш, қурилиш учун ер участкалари бериш ва бошқалар” [12, 185-б.].

Кодексда белгиланган принциплар асосида қурилиш соҳасида иштирок этувчи барча давлат бошқаруви органлари ҳамда фуқаролар унга амал қилишлари ва уларнинг ижро этилиши юзасидан тегишли махсус ваколатли давлат органлари доимий равишда назорат олиб боришлари лозим.

Хулосалар

Юқоридагилардан келиб чиққан ҳолда қуйидагича хулоса қиламиз:

Биринчидан, қурилиш соҳасида давлат органлари ҳамда қурилиш ташкилотлари ўртасидаги муносабатлар доимий равишда коррупцион ҳолатларни келтириб чиқарган бўлиб, уларни бартараф этиш учун соҳа ислоҳ қилиниб, бир қатор норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар қабул қилинди.

Иккинчидан, Ҳаракатлар Стратегияси ҳамда Маъмурий ислохотлар концепцияси қабул қилиниши жараёнда олиб борилиши керак бўлган ишлар тизимлаштирилишида ўрин эгаллади.

Учинчидан, сўнгги тўрт йил давомида Президентнинг бир қатор қарор ва фармонлари қабул қилиниб, давлат назоратининг самарали ташкил этилишида ўз ҳиссасини қўшди.

Тўртинчидан, янги қабул қилинган норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар соҳадаги асосий субъектлар ролини янада кучайтирди. Бунини Қурилиш вазирлиги ва унинг қошида инспекция ташкил этилишида кўришимиз мумкин.

Бешинчидан, бу каби норматив-ҳуқуқий ҳужжатларнинг қабул қилиниши соҳа ривожланишининг бошланиши бўлиб, Шаҳарсозлик кодекси янги таҳрирда қабул қилинганлиги каби ўзгартириш киритилиши талаб этилади.

REFERENCES

1. Surzhenko O.A. Okremi problemi, shho vinikajut' pri budivnictvi zhitla Окремі проблеми, що виникають при будівництві житла [Some problems that arise in the construction of housing]. National University «Yaroslav the Wise Law Academy of Ukraine». Civil'noe pravo – Civil Law, no. 1, p. 2.
2. Batynkov A.P. Samoregulirovanie v stroitel'stve: problemy i puti reshenija [Self-regulation in construction: problems and solutions]. Federal State Budgetary Educational Institution of Higher Education «St. Petersburg State University of Economics», St. Petersburg, p. 4.
3. Prezident Shavkat Mirzijoeyevning makroiqtisodiy vazijat, hududlar va tarmoqlarda iqtisodiy o'sishni ta'minlash bo'yicha birinchi jarim jillikdagi vazifalarga bag'ishlangan videoselektor jig'ilishidagi nutqi [Speech by President Shavkat Mirziyoyev at a video conference dedicated to the macroeconomic situation, the tasks for the first half of the year to ensure economic growth in the regions and sectors]. Available at: <https://kun.uz/71903320/>.
4. Djizzah shahri hokimining birinchi o'rinbosari v.b. \$2000 pora bilan qo'lga tushdi [First Deputy Mayor of Jizzakh, etc. He was caught with a \$ 2,000 bribe]. Available at: <https://www.gazeta.uz/uz/2021/05/12/jizzakh/>.
5. Dutikov M.P. Pravovoe regulirovanie v sfere stroitel'stva [Legal regulation in the field of construction]. Interaktivnaja nauka – Interactive Science, 2019, no. 10 (45), p. 62.
6. O'zbekiston Respublikasi Statistika qo'mitasi rasmiy sahifasi [Official site of the Statistics Committee of the Republic of Uzbekistan]. Available at: <https://stat.uz/uz/rasmiy-statistika/construction-2/>.
7. Svetlorusova A.M., Gorbachev S.A. Pravovye sistemy v oblasti stroitel'stva [Legal systems in the field of construction]. Moskovskij gosudarstvennyj stroitel'nyj universitet – Moscow State University of Civil Engineering. Available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/pravovye-sistemy-v-oblasti-stroitelstva/>.
8. Kiretova T.V. Problemy normativnogo regulirovanija kachestva rabot v stroitel'stve [Problems of normative regulation of the quality of work in construction]. Vestnik Samarskoj gumanitarnoj akademii – Bulletin of the Samara Humanitarian Academy, series «Right», 2007, no. 2, pp. 19.
9. O'zbekiston Respublikasi Qurilish vazirligi rasmiy sahifasi [Official site of the Ministry of Construction of the Republic of Uzbekistan]. Available at: <https://mc.uz/shaffof-qurilish-platformasi-hususida/?lang=uz-kr/>.
10. Korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha Respublika idoralararo komissiyasining qarori [Resolution of the Republican Interagency Commission on Combating Corruption]. Available at: <https://minjust.uz/uz/press-center/news/97759/>.
11. Butaeva E.M. Polnomochija organov mestnogo samoupravlenija [Powers of local self-government bodies]. Biznes v zakone – Business in law, 2008, no. 3, p. 21.
12. Bandorin L.E., Holopik K.V. Gradoregulirovanie i administrativnye bar'ery [Urban regulation and administrative barriers]. Voprosy gosudarstvennogo i municipal'nogo upravljenija – Issues of state and municipal management, 2007, vol. II, no. 2-3, p. 185.